

TÜRKİYE'DE ÇEVRE TEMİZLİK VERGİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Muhammed SAMANCI*

Berkan KARAGÖZ**

Öz

Türkiye’de 1993 yılında ihdas edilen Çevre Temizlik Vergisi teorik anlamda harç niteliğinde olup, verginin konusu belediyelerin katı atık toplama hizmetlerinden yararlanan konut, işyeri ve diğer şekillerde kullanılan binalardan öngörülen maktu tarifesine göre alınmakta olan bir yerel idare vergisidir. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de Çevre Temizlik Vergisinin gelişimi ve toplam gelirler ile vergi gelirleri içindeki payını verilerle analiz etmektir. Bu amaca ulaşmak için seçilmiş bazı AB ve OECD ülkelerinde Çevre Temizlik Vergisinin uygulaması ve Türkiye’de gerek genel yönetim gerek mahalli idare bütçeleri içindeki payları üzerinde durulmuştur. Türkiye’de 2018 yılında Çevre Temizlik Vergisi, mahalli idare gelirlerinin %4,42’sini, genel yönetim bütçe gelirlerinin %0,051’ini oluşturmuş olup, toplam vergi gelirlerinin içinde ise %0,085 gibi çok düşük bir paya sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çevre Vergileri, Çevre Temizlik Vergisi, Katı Atık Yönetimi, Vergi.

THE ASSESSMENT OF THE ENVIRONMENTAL CLEANING TAX IN TURKEY

Abstract

The environmental cleaning tax unearthed in 1993 in Turkey, theoretically it means the tax charge and also as a subject of the task is a local government tax that is collected according to the fixed tariff from the houses, workplaces and other buildings that benefit from municipal solid waste collection services. The aim of this study is to analyze the development of the environmental cleaning tax in Turkey, also the share of total tax and revenue by using relevant data. In order to achieve this aim,

* Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, muhammed.samanci@yobu.edu.tr , <https://orcid.org/0000-0003-3185-5477>.

** Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, berkan.karagoz@yobu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7622-5113>.

this study focused on the application of environmental cleaning tax in some of the selected EU-OECD countries and also emphasized on the sanitation tax shares in the budget of local government as well as general government in Turkey. As a result, the environmental cleaning tax in Turkey, is accounted for 4.42% of the local government revenues and 0.051% of the general government budget revenues, however it has a very low share as 0.085% in total tax revenues.

Keywords: *Environmental Tax, Environmental Cleaning Tax, Solid Waste Management, Tax.*

Giriş

Günümüzde yerel birimler, yerel toplulukların ihtiyaçlarını karşılamak üzere klasik belediyeçilik hizmetleri üretmekte olup, bunun yanında yerel toplulukların neden oldukları çevre kirliliğiyle mücadele etmektedirler. 1991 yılı başından itibaren uluslararası kabul görmeye başlamış olan sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ile “bugünün insanların ihtiyaçlarını karşılarken, kendilerinden sonra gelecek insanların ihtiyaçlarını karşılamalarına zarar vermemeleri” anlayışına dayalı çözümler benimsenmiştir.

Çevre Temizlik Vergisinin uygulamaya konuluşunun en önemli amacı çevre kirliliğini önlemek, kirlenmeye neden olacak faaliyetlerin önceden önüne geçilmesini sağlamaktır. Bu bağlamda, Çevre Temizlik Vergisi, çevre literatüründe yer alan ilkelerden *kirleten öder* ilkesine uygun olarak çevreyi kirletenlerden kirletme maliyetini yansıtmayı ilke edinmektedir.

Çalışmada öncelikle Çevre Temizlik Vergisinin teorik çerçevesi ele alınmış, daha sonra bazı OECD ve Avrupa Birliği ülkelerinde söz konusu vergiye benzer vergilere değinilmiş, çalışmanın son kısmında ise Türkiye özelinde katı atık yönetim sistemi uygulaması ve Çevre Temizlik Vergisinin mahalli ve genel yönetim bütçesinde önemi ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

1. Çevre Temizlik Vergisinin Teorik Çerçevesi

1.1. Kapsam

Çevre Temizlik Vergisinin kapsamı, Türkiye’de insanların çöp adı altında ortaya çıkarttıkları katı atıkların karşılığında katlandığı bedele karşılık

gelir. Bunun yanında dünyada pek çok ülkede katı atık ortaya çıkarılmasına yönelik kamusal bedeller ihdas edilmiştir.

İnsanların ürettiği katı atık toprağın, suların ve havanın kirlenmesine neden olur. Nüfusun sürekli artması, kentleşme, plansız sanayileşme ve endüstrileşme ile ekolojik sistemin titizlikle yönetilememesine neden olan yoksulluk fazla katı atık çıkarmanın başlıca nedenleri olarak gösterilir (Görmez, 2007:5).

Fazla katı atık üretme, kamu maliyesi teorisine göre çevresel zararın somutlaştırılarak tazmini anlamında somutlaştırılır (Yüksel, 2006:50). Bu bakımdan, söz konusu tazmin teorik olarak harç niteliğindedir (Şahin, 1999:129). Eğer katı atığın negatif dışsallığı da bedele yansıtılırsa bu durumda söz konusu negatif dışsallık somutlaştırıldığından ilgili bedel vergiye dönüşür.

Çevre Temizlik Vergisinde hem ortaya çıkan negatif dışsallık azaltılmakta hem de çevrenin korunması ve etkin kaynak kullanımının yolu açılabilmektedir. Ancak çoğu ülke uygulamasında çevre sorunlarının önlenmesi anlamına gelen negatif dışsallık boyutu dikkate alınmadığından, Çevre Temizlik Vergisi sadece zarar tazmin vasfına bürünmektedir (Çörtoğlu, 1995:347). Çevre literatüründe *kirleten öder* ilkesine dayalı olarak ihdas edilen harç mekanizması, birçok ülkede uygulama alanı bulmuştur.

Kirleten öder ilkesi, çevrenin korunmasının sorumluluğunun ve çevrenin korunmasına ilişkin masrafların kirleticiye yani çevreye zarar veren kişi veya firmalara yükletilmesini ifade etmektedir. *Kirleten öder* ilkesine dayalı Çevre Temizlik Vergisi dünyada 1972 yılından beri çeşitli ülkelerde uygulanmaktadır (Turgut, 1995:618). Ancak çevre vergilerini kullanma fikrinin temeli 1920’lere kadar gider. Pigou, *The Economics of Welfare* (Refah Ekonomisi) adlı kitabında, çoğu birey ve firmanın diğerlerine maliyet yükleyen kararlar verdiklerini ve buna rağmen yükledikleri maliyetlere karşılık herhangi bir engelle karşılaşmadıklarını vurgulamış ve çözüm olarak da hükümetlerin maliyet yükleyenlerin verdikleri zararın tam maliyetini karşılamalarını sağlayacak vergiler getirmesini savunmuştur. Pigou’nun vergi çözümü sayesinde kirleticiler, daha temiz üretim yollar bulmaya ve ödedikleri vergi nedeniyle ürün fiyatların yükseltmeye yönelecekler bu da tüketicileri bu

ürünü daha etkin bir şekilde kullanmaya ya da başka alternatifler aramaya zorlayacaktır (Kovancılar, 2000:12). Bu bağlamda Pigou, mal üretiminin çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkilerini anlayan ilk iktisatçı olup, günümüzde çevre kirliliğine sebep olanın, bu kirliliği ortadan kaldırma masraflarını karşılama zorunda olması ilkesi ve zararlı maddeler için bir vergi alınması konusundaki uygulamaların temelini oluşturur.

Çevre Temizlik Vergisi kapsam olarak, kirletme eylemini, kirletmeyi yok etmek için geliştirilen katı atık yönetim bedelini, kirletme sonucunda oluşan negatif dışsallığı giderme ve firmalara kirletme izni verme bedelini içerir. Bu nedenle Çevre Temizlik Vergisinin, mali araç niteliği zayıftır. Bedeldeki bir birimlik artış, atık üretme talebinde daha küçük bir azalmaya neden oluyorsa mali amaç, daha büyük bir azalmaya neden oluyorsa çevresel zararın azaltılması için teşvik yaratma amacı ön plandadır. Mali amaç için kullanılacak ekonomik enstrümanların miktarının hesaplanmasında atık yönetim hizmetleri için yapılan tüm harcamalar esas alınabilir. Mali olmayan amaçlar içinse, insan sağlığı ve çevreye zararlı olan atık bertaraf yöntemleri, mali enstrümanlar aracılığıyla çevreye daha az zararlı (hatta faydalı) yöntemlere göre bu zararları oranında daha pahalı hale getirilmelidir.

Çevre Temizlik Vergisi eğer kirletme eylemi, kirletmeyi yok etmek için geliştirilen yönetim bedelini ve oluşan negatif dışsallığı yok etme amacı güdüyorsa, böyle bir vergi bireyleri çevre konusunda bilinçlendirme rolüne sahiptir, çevreye olan duyarlılığı artırır, üretici ve tüketiciyi çevreye zararlı olmayan faaliyetlere yönlendirir, ekolojik sistemin korunmasına yönelik teknolojik gelişmeleri hızlandırabilir.

Çevre temizlik vergileri bir taraftan da emek üzerindeki vergi yükünü düşürerek kaynak dağılımında etkinliğin artmasına neden olmaktadır. Bu, “çifte kazanç” hipotezi olarak tanımlanmaktadır (Çelikkaya, 2011:98).

1.2. Katı Atık ve Yönetimi

Çöp adı altında ortaya çıkan katı atıkların yok edilmesi için çevresel hizmetlerin yaygınlaşmasıyla katı atık yönetimi adı verilen kavram ortaya çıkmıştır. Katı atık yönetimi yerel birimlerce gerçekleştirilmekte olup katı atık

kirlenmesine kaynak teşkil eden sektörler aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir (Keleş vd., 2009:346):

- Evlerden kaynaklanan katı atıklar
- Ticarethanelerden kaynaklanan katı atıklar
- Yeşil alan ve bitki atıklarından kaynaklanan katı atıklar
- Sanayiden kaynaklanan katı atıklar
- Dış kaynaklı sanayi katı atıkları
- Tıbbi atıklar
- Plastikler.

Katı atık yönetim hizmetlerinin tarifelenmesi uygulamalarında aşağıda sıralanan alternatifler ve özellikleri öne çıkmaktadır (Steiner ve Wiegel, 2009:77). Tarife sisteminin uygulamadaki avantaj ve dezavantajları ise Tablo 1’de gösterilmiştir.

- Ev başına tarife: Teşvik sağlamaz
- Hanehalkı başına tarife: İdaresi güçtür.
- Yüzölçümüne bağlı tarife: İdaresi güçtür.
- Hacme bağlı tarife: İşletmesi zordur.
- Ağırlığa bağlı tarife: Teknik olarak uygulaması zordur.
- Mülk değerine bağlı tarife: Uygulanabilir.
- İmha noktasına mesafeye bağlı tarife: Adaletli değildir.

Tablo 1. Tarife Sisteminin Uygulamadaki Avantaj ve Dezavantajları

Tarife Sisteminin Avantajları	Tarife Sisteminin Dezavantajları
Az atık üretmeye zorlayacak bir mali mekanizma olması ve uygulama örneklerinde atık azaltmanın sağlanmış olması	Gelir düzeyinin düşük olduğu ülkelerde uygulama zorluğu
Kirleten Öder İlkesi ile uyumlu olması	Kaçak çöp dökümlerine yol açması
Dışsal maliyetlerin doğrudan atık üreticisine yansıtılması	Bozuk gelir dağılımı olan ülkelerde yükün düşük gelirlili nüfus kesimine binmesi
Daha etkin bir gelir sağlama yöntemi olması	Özelleştirmeye birlikte uygulandığında tarife miktarlarının kâra dayalı olarak artması

Kaynak: Steiner ve Wiegel, 2009: 78.

2. Avrupa Birliği Ülkelerinde Katı Atık Yönetimi

AB çevre politikasının temel taşı olan *kirleten öder* ilkesi, kirletenlere sebep oldukları kirlilik ile mücadelenin bedelini ödemelerini öngörmekte ve onları kirliliği azaltmaya ve daha az kirleten ürün ve teknolojiler bulmaya teşvik etmektedir. Ancak yapılan bir çalışmada ülkelerin birçoğunda gelir artırımının birinci amaç olduğu görülmüştür (Legg vd., 2006). Sadece Kuzey Avrupa ülkeleri, Avusturya, Hollanda, Macaristan ve İngiltere vergi koyarken çevresel amaçları olduğunu açıklamışlardır.

AB ülkelerinde çevre ile ilgili vergilendirme, kronolojik olarak, şu aşamalardan geçmiştir (Özdemir, 2009:11):

- 1960’larda ve 1970’lerde maliyet-karşılayan kullanıcı harçlar kullanılmıştır.
- 1970’lerin ikinci yarısından itibaren belli amaçlara tahsisli (earmarked) harç ve yükümlülükler tercih edilmiştir.
- 1980’lerde ve 1990’lı yıllarda mali çevresel vergilerle teşviklerin kombinasyonu uygulamalara esas teşkil etmiştir.
- 2000’li yılların başından itibaren, küresel düzeyde yaşanan çevresel sorunların da etkisiyle, ekolojik vergi reformları bağlamında “iyi” eylemlerin teşviki geri plana itilmiş, bunun yerine “kötü” eylemlerin vergilendirilmesini konu edinen “yeşil vergi reformlarına” gelinilmiş ve “kötüyü” vergilendirin, “iyiyi sübvans etmeyin” aşamasına geçilmiştir.

Avusturya’da atık depozit harcı, Belçika’nın Flanders bölgesinde atık toplama ve yakma vergisi, Valonya bölgesinde atık toplama vergisi, Danimarka’da kirletme resmi, Finlandiya’da atık vergisi, Fransa’da kirletme eylemlerine yönelik genel vergi, İrlanda’da plastik atık vergisi, İtalya’da plastik atık vergisi ve atık bertaraf vergisi, Hollanda’da atık vergisi, İsveç’te atık vergisi, İngiltere’de toplu atık vergisi ve çöp bertaraf vergisi adında yükümlülükler bulunmaktadır (OECD, 2006). Tablo 2’de bazı Avrupa Birliği ülkelerinde ve Türkiye’de atıklara yönelik finansal araçlar ile gelirlerin finanse ettiği hizmetler gösterilmiştir. Güney Kıbrıs, Yunanistan ve Romanya haricindeki tüm Avrupa Birliği ülkelerinde katı atığın vergilendirilmesi

politikası uygulanmaktadır (Ertürk, 2010: 54). AB ülkelerinde son on yılda katı atığa yönelik toplanan vergi geliri artışı göze çarpar seviyelere ulaşmıştır (Withana vd., 2014:51).

Tablo 2. Bazı Avrupa Birliği Ülkeleri’nde Katı Atık Vergilemesi

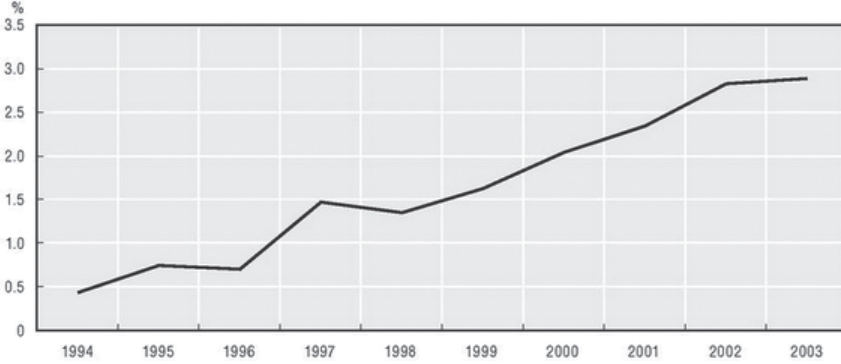
Ülke	Atıklara Yönelik Finansal Araçlar	Gelirlerin Finanse Ettiği Hizmetler
Belçika	Evsel: Özgün Vergi + Tarife	Toplama + Bertaraf
	Ticari ve sanayi: Özgün Vergi + Tarife	
Danimarka	Evsel: Özgün Vergi + Tarife	Toplama + Bertaraf
	Ticari ve sanayi: Tarife	
Finlandiya	Evsel: Tarife	Toplama + Bertaraf
	Ticari ve sanayi: Tarife	
Fransa	Evsel: Özgün Vergi + Tarife	Toplama + Bertaraf
	Ticari ve sanayi: Özgün Vergi + Tarife	
Almanya	Evsel: Özgün Vergi + Tarife	Toplama + Bertaraf
	Ticari ve sanayi: Tarife	
İtalya	Evsel: Özgün Vergi	Toplama + Bertaraf
	Ticari ve sanayi: Özgün Vergi	
Hollanda	Evsel: Özgün Vergi + Tarife	Toplama + Bertaraf
	Ticari ve sanayi: ---	
İspanya	Evsel: Özgün Vergi	Toplama + Bertaraf
	Ticari ve sanayi: Özgün Vergi	
İsveç	Evsel: Özgün Vergi	Toplama + Bertaraf
	Ticari ve sanayi: Özgün Vergi	
İngiltere	Evsel: Özgün Vergi	Toplama + Bertaraf
	Ticari ve sanayi: Tarife	
Türkiye	Evsel: Tarife	Toplama + Bertaraf
	Ticari ve sanayi: Tarife	

Kaynak: Ertürk, 2010: 54.

OECD ülkelerinden de örnek verecek olursak, Şekil 1’de seçilmiş 9 OECD ülkesi için 1994 yılında katı atıklara yönelik toplanan vergiler toplam gelirlerin %0,4’ünü teşkil ederken, bu oran 2003’te %2,9’ a ulaşmıştır (OECD, 2006). Bu ülkelerdeki atıklarla ilgili vergiler yoluyla elde edilen gelir miktarı, 2003 yılında tüm OECD ülkelerinde çevreye bağlı vergilerden elde edilen gelirlerin %0,7’sine tekabül ediyordu (OECD, 2006). Vergilendirmede güdülen *kirleten öder* prensibi ile de uyumlu kararlar doğrultusunda, Avrupa Birliği’nde çevre kirliliği yaratılan her alanda vergiler yükseltilmektedir. 2003

yılında atıklara yönelik toplanan vergilerin %45'i bireysel kullanmaya yönelik, %55'i ise yakma ve depolamaya yönelik toplanan vergilerden oluşmaktadır (OECD, 2006).

Şekil 1. Atıklara İlişkin Toplanan Vergi Gelirlerinin Artışı¹

Kaynak: OECD, 2006: 31.

3. Türkiye’de Katı Atık Yönetimi ve Çevre Temizlik Vergisi

Çalışmanın bu kısmında Türkiye’de katı atık ve atık su sistemi ele alınıp, 1994 yılından beri alınmakta olan ve yerel yönetim tasarrufunda bulunan konut ve işyerlerine ilişkin Çevre Temizlik Vergisinin grup ve derecelere göre tarifelere değinilmiştir.

3.1. Türkiye’de Katı Atık Yönetimi

2001 yılında çıkarılan Sekizinci Kalkınma Planı’nda katı atık özel ihtisas komisyonu oluşturulmuş ve genişleyen yerel toplulukların neden oldukları katı atık sorunu için rapor hazırlanmıştır. Söz konusu raporda yerel yönetimlerin kurumsal yeterliliklerinin artırılması gerektiği ve katı atık bertarafının bölgesel ölçekte kurgulanması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Türkiye’de katı atık için özgül mali araç, Çevre Temizlik Vergisi olup teorik anlamda harç niteliğindedir. 1993 tarihinde ortaya çıkan Çevre Temizlik Vergisinin konusu, belediyelerin katı atık toplama hizmetlerinden yararlanmadır. Vergi, belediye sınırları ve mücavir alanları içinde bulunan ve belediyelerin temizlik hizmetinden yararlanan konut, işyeri ve diğer şekillerde

kullanılan binalardan, 1 Ocak 1994 tarihinden beri alınmakta olan bir yerel idare tasarrufudur. Bu verginin çevreyi koruma etkisinin az olduğu ve maktu tarifinin görece az olması nedeniyle mali araç olma özelliğinin kısıtlı olduğu söylenebilir. Ancak dar gelirli hane halkının yüksek gelirlilere göre daha ağır vergi yükü ile karşı karşıya olması, bu verginin önemli özelliklerinden biridir (Kosonen, 2012:1). Söz konusu verginin diğer bir özelliği ise, *kirleten öder* mantığıdır. Kirliliğe neden olanlar bedelini öderler ve kirlilik maliyeti kirletene yüklenir (Tanrıvermiş, 1997:311).

Çevre Temizlik Vergisinin mükellefi, her ne şekilde olursa olsun binaları kullananlardır. Boş bulunan binalarda bu verginin mükellefi, binaların malikleri veya malik gibi tasarruf edenleridir.

Genel ve katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyelere, köy tüzel kişiliğine ve bunların kuracakları birliklere, kanunla kurulan üniversitelere ait ve münhasıran bunların hizmetlerinde kullanılan binalar ile dini hizmetlere ait umuma açık ibadethaneler, Kızılay Genel Merkezi, şubeleri ve kampları, karşılıklı olmak şartıyla yabancı devletlere ait olup elçilik ve konsolosluk hizmetlerinde kullanılanlarla elçilerin ikametine mahsus olan binalar, merkezi Türkiye’de bulunan milletlerarası kuruluşlara, milletlerarası kuruluşların Türkiye’deki temsilciliklerine ait binalar ve bunların müştemilatı bu verginin kapsamına dâhil edilmemektedir (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 1981:8).

2004 tarihli düzenleme ile tahsilatında yaşanan sorunları çözüme kavuşturmak için tüketilen su miktarına endekslenen bu verginin tutarı ile sunulan hizmetin niteliği ve toplanan atığın miktarı arasında ilişki bulunmamaktadır. Oysa teoride Çevre Temizlik Vergisi kullanıcı harçları içinde değerlendirilmekte ve harcın miktarı katı atık toplama ve bertaraf maliyetleri esas alınarak belirlenmektedir. Bir kullanıcı harcının uzun dönemde yeterli performansı sağlayabilmesi, miktarının, işletme maliyetlerinin yanı sıra yatırım maliyetlerini de esas alarak belirlenmesine bağlıdır. Harçlar, sabit olabilecekleri gibi katı atık miktarına endekli de olabilir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın değişik veri kaynaklarından yararlanarak yaptığı hesaplamalara göre, orta vadede evsel atıkların toplanması ve bertarafı için birim maliyet 40 ABD Doları/ton'dur. Hane başına tahakkuk eden yıllık ortalama vergi ise 15 ABD Dolarıdır. Bir hanenin yılda 1,5 ton atık ürettiği varsayıldığında, ton başına 10 ABD Doları vergi tahsil edildiği görülmektedir. Küçük belediyelerde bu oranın daha da düşük olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla belediyelerin büyük çoğunluğu için işletme maliyetlerinin dahi sadece bir bölümünü karşılayan bu vergilerle atık yatırımlarının finanse edilmesi mümkün görünmemektedir (Sayıştay, 2007). Güncel tahminler, Çevre Temizlik Vergisinden elde edilen hasılatın, toplama ve bertaraf maliyetinin ancak %25'ini karşıladığını göstermektedir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca son yıllarda katı atık hizmetlerinin tarifelenmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda Atık su Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik Taslağı ile "Evsel Katı Atık Tarifelerinin Belirlenmesine Yönelik Kılavuz" 2007 yılında yayımlanmıştır. Katı atık hizmetleriyle ilgili işletme masraflarının yanı sıra yatırım maliyetlerinin de ücretlendirmeye dâhil edilmesi önerilmektedir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2010). Üretilen katı atık miktarından bağımsız olduğu için Çevre Temizlik Vergisinin katı atık miktarının azaltılmasına, dolayısıyla çevresel zararların önlenmesine bir etkisi yoktur.

3.2. İşyerlerine Yönelik Çevre Temizlik Vergisi

İşyerlerine yönelik Çevre Temizlik Vergisi, belediyelerce binaların tarifedeki derecelere intibak ettirilmesi üzerine her yılın Ocak ayında yıllık tutarı itibariyle tahakkuk etmiş sayılır. Tahakkuk eden vergi, bir defaya mahsus olmak üzere, belediyelerin ilan koymaya mahsus mahallerinde bir ay süreyle topluca ilan edilir. Yıllık olarak tahakkuk eden bu vergi, mükelleflerce her yıl Ocak ve Temmuz ayı içinde iki eşit taksitte ödenir. Yeni binalarda bu verginin ödenmesi mükellefiyeti, bina takvim yılının ilk altı ayı içinde bitmiş ise yılın ikinci yarısından, yılın ikinci yarısında bitmiş ise ertesi takvim yılından itibaren başlar. Binaları kullanmak dolayısıyla mükellef olanların, adlarına tarh ve tahakkuk ettirilerek tahsil edilen vergiler, ret ve iade edilmez. Yanan, yıkılan ve benzeri nedenlerle tamamen kullanılmaz hale gelen

binalarla, kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kullanılması yasak edilen binalarda mükellefiyet bu durumların meydana geldiği tarihte sona erer. Bakanlar Kurulu tarifede yer alan bina gruplarını tayin ve tespit etmiştir. Tablo 3’te, gruplarda yer alan binaların hangi dereceye gireceği, binaların öğrenci sayıları, yatak kapasitesi, kullanım alanı, koltuk sayısı ve personel sayısı göstergelerine göre yedi gruba ayrılmıştır.

Tablo 3. Bakanlar Kurulunun Belirlediği Tarifelerde Yer Alan Bina Grupları

Bina Grupları	1- Öğrenci Sayısı	2-Yatak Kapasitesi	3-Kullanılan Alan (m ²)		Koltuk Sayısı	Personel Sayısı
	(Okul, yurt, kreş, dersane, kurs, eğitim merkezi, anaokulu, yuva vb. eğitim ve öğretim faaliyetleri yapılan binalar)	(Konaklama tesisleri ile hastaneler ve diğer yataklı sağlık tesislerine ait binalar.)	a) Her türlü yeme, içme ve eğlence yerleri.	b) Daimi surette faaliyet gösteren lunapark, panayır, fuar, stadyum, hipodrum, spor salonu gibi yerler ile eşya depolamaya mahsus olan yerler.	(Sinema, tiyatro, opera, bale vb. biletle girilen koltuklu eğlence yerleri.	(1, 2, 3 ve 4 üncü sıradakiler hariç, ticari, sınai, zirai ve meslekî faaliyetler için kullanılan binalar ile bunlar dışında kalan faaliyetlere mahsus binalar.)
1. Grup	750’den fazla	500’den fazla	1000’den fazla	5000’den fazla	2000’den fazla	300’den fazla
2. Grup	750-500	500-300	1000-500	5000-4000	2000-1500	300-200
3. Grup	499-250	299-150	499-250	3999-3000	1499-1000	199-100
4. Grup	249-100	149-50	249-100	2999-2000	999-500	99-50
5. Grup	99-50	49-20	99-50	1999-1000	499-250	49-10
6. Grup	49-20	20’den az	50’den az	999-500	249-100	9-4
7. Grup	20’den az	-	-	500’den az	100’den az	3 ve daha az,

Kaynak: 9817 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve Kararnamenin Eki Kararı, 2005.

Büyükşehir Belediyeleri dışındaki belediyelerde 2019 yılında işyerlerine uygulanacak olan Çevre Temizlik Vergisi tarifesi Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Büyükşehir Belediyeleri Dışındaki Belediyelerde 2019 Yılında İşyerlerine Uygulanacak Olan Çevre Temizlik Vergisi Tarifeleri

Bina Grupları	Bina Dereceleri ve Yıllık Vergi Tutarları (TL)				
	1. Derece	2. Derece	3. Derece	4. Derece	5. Derece
1. Grup	3.500	2.700	2.200	1.900	1.690
2. Grup	2.200	1.690	1.300	1.100	980
3. Grup	1.690	1.100	980	700	550
4. Grup	700	550	400	350	270
5. Grup	400	350	240	230	190
6. Grup	230	190	120	110	84
7. Grup	84	65	45	39	29

Kaynak: 51 seri No.lu Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği, 2018.

Tablo 5. Büyükşehir Belediyelerinde 2019 Yılında Uygulanacak Olan Çevre Temizlik Vergisi Tarifesi

Bina Grupları	Bina Dereceleri ve Yıllık Vergi Tutarları (TL)				
	1. Derece	2. Derece	3. Derece	4. Derece	5. Derece
1. Grup	4.375	3.375	2.750	2.375	2.112
2. Grup	2.750	2.112	1.625	1.375	1.225
3. Grup	2.112	1.375	1.225	875	687
4. Grup	875	687	500	437	337
5. Grup	500	437	300	287	237
6. Grup	287	237	150	137	105
7. Grup	105	81	56	48	36

Kaynak: 51 seri No.lu Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği, 2018.

Belediye Gelirleri Kanununun mükerrer 44'üncü maddesinin beşinci fıkrasına göre, büyükşehir belediyelerinde Çevre Temizlik Vergisi ise, diğer belediyelerde uygulanan Çevre Temizlik Vergisi tutarları %25 artırılarak hesaplanmaktadır. 2019 yılında Büyükşehir belediyelerinde uygulanacak Çevre Temizlik Vergisi tutarları Tablo 5'te gösterilmiştir.

30642 Sayılı Genel Tebliğ’in 5. Maddesine göre, 2464 sayılı Kanunun mükerrer 44’üncü maddesinin on ikinci fıkrasında, "Cumhurbaşkanı; tarifede yer alan bina gruplarını belirlemeye ve bu maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarında yer alan tutarları yörelerin, belediyelerin nüfusları ve bina grupları itibarıyla ayrı ayrı dörtte birine kadar indirmeye veya yarısına kadar artırmaya yetkilidir." hükmü yer almaktadır. Bu hükmün verdiği yetkiye dayanılarak yürürlüğe konulan 13/12/2005 tarihli ve 2005/9817 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının ekindeki Kararın 7. maddesine göre; konut, işyeri ve diğer şekilde kullanılan binalar için belirlenen tutarlar, büyükşehir belediye sınırları içinde bulunanlar hariç olmak üzere kalkınmada öncelikli yörelerdeki belediyeler ile nüfusu 5.000'den az olan belediyelerde %50 indirimli olarak uygulanacaktır. Adı geçen yörelerde 2019 yılında uygulanacak Çevre Temizlik Vergisi tarifeleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki Belediyeler ile Nüfusu 5.000'den Az Olan Belediyelerde 2019 Yılında Uygulanacak Olan Çevre Temizlik Vergisi Tarifeleri

Bina Grupları	Bina Dereceleri ve Yıllık Vergi Tutarları (TL)				
	1. Derece	2. Derece	3. Derece	4. Derece	5. Derece
1. Grup	1.750	1.350	1.100	950	845
2. Grup	1.100	845	650	550	490
3. Grup	845	550	490	350	275
4. Grup	350	275	200	175	135
5. Grup	200	175	120	115	95
6. Grup	115	95	60	55	42
7. Grup	42	32	22	19	14

Kaynak: 51 seri No.lu Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği, 2018.

3.3. Konutlara İlişkin Çevre Temizlik Vergisi

2 Ocak 2004 tarih ve 5035 sayılı Kanunla Çevre Temizlik Vergisi, konutlarda su faturalarına dâhil edilmiştir. Katı atık- atık su ayırımı yapılmaksızın konutlara ait Çevre Temizlik Vergisinin su tüketim miktarına bağlı olarak metreküp başına ödenmesine karar verilmiştir.

Konutlara ait Çevre Temizlik Vergisi; su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle 2019 yılı fiyatlarıyla metreküp başına Büyükşehir Belediyelerinde 39 Kuruş, diğer belediyelerde 29 Kuruş olarak hesaplanmaktadır (30642 Sayılı Genel Tebliğ, 3. Madde). Kalkınmada öncelikli yörelerdeki belediyeler ile nüfusu 5.000'den az olan belediyelerde bulunan konutlara ait Çevre Temizlik Vergisi su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle metreküp başına 14 kuruş olarak hesaplanır (30642 Sayılı Genel Tebliğ, 5. Madde).

Su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle hesaplanan Çevre Temizlik Vergisi, su faturasında ayrıca gösterilmek suretiyle tahakkuk etmiş sayılır. Bu suretle tahakkuk eden vergi, su tüketim bedeli ile birlikte belediyelerce tahsil edilir. Su ve kanalizasyon hizmetleri ayrı bir kanunla düzenlenmiş bulunan büyükşehir belediye sınırları ve mücavir alanlardaki Çevre Temizlik Vergisi ise 20.11.1981 tarihli ve 2560 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulan su ve kanalizasyon idarelerince tahsil edilir (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 1981).

Su ve kanalizasyon idareleri büyükşehir dâhilindeki her ilçe veya ilk kademe belediyesinin belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan konutlara ilişkin olarak tahsil ettiği Çevre Temizlik Vergisi ile bu verginin süresinde ödenmemesi nedeniyle tahsil ettiği gecikme zammının yüzde seksenini tahsilatı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar bir bildirim ile ilgili belediyeye bildirerek aynı süre içinde öder. Tahsil edilen vergi ve gecikme zammının yüzde yirmisini ise münhasıran çöp imha tesislerinin kuruluş ve işletmelerinde kullanılmak üzere büyükşehir belediyesinin hesabına tahsilatı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar aktarır. Büyükşehir belediye sınırları içinde bulunan belediyelerin kendileri tarafından tahsil edilen Çevre Temizlik Vergisinin yüzde yirmisi aynı esaslar çerçevesinde büyükşehir belediyelerine aktarılır (2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 1981).

4. Türkiye’de Çevre Temizlik Vergisinin Analizi

Türkiye’de Çevre Temizlik Vergisinin uygulaması yapılırken, bu verginin GSYH’da ve genel yönetim ve mahalli idarelerin gelirleri içinde ne kadar pay aldığını dikkate alınarak değerlendirmeler yapılacaktır.

4.1. Çevre Temizlik Vergisinin GSYH’deki payı

Tablo 7’de Türkiye’de 2014-2018 yılları arasında Çevre Temizlik Vergisinin GSYH’deki payı gösterilmiştir. Çevre Temizlik Vergisinden elde edilen gelirler diğer vergilere nazaran düşük seviyelerdedir ve dolayısıyla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’daki payı da azdır.

Tablo 7. Çevre Temizlik Vergisinin GSYH’deki Payı (%)

Yıllar	Çevre Temizlik Vergisi (1)	GSYH (2)	1:2
2014	361.832	2.044.465.876	0,0177
2015	395.308	2.338.647.494	0,0169
2016	474.752	2.608.525.749	0,0182
2017	465.615	3.110.650.155	0,0149
2018	541.695	3.724.387.936	0,0145

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Muhasebat Genel Müdürlüğü’ndeki verilerden hareketle tarafımızdan oluşturulmuştur.

4.2. Çevre Temizlik Vergisinin Mahalli İdare Bütçe Gelirleri İçindeki Payı (%)

Tablo 8’de Çevre Temizlik Vergisinin mahalli idare bütçe gelirleri içindeki payı gösterilmiştir. 2018 yılında Çevre Temizlik Vergisinden toplam 541.695.000 TL hasılat elde edilmiştir ve bu tutar mahalli idare bütçe gelirlerinin %0,34’ünü oluşturmaktadır. Dolayısıyla Çevre Temizlik Vergisinden elde edilen gelirlerin mahalli idare gelirleri için çok küçük olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 8. Çevre Temizlik Vergisinin Mahalli İdarelerin Bütçe Gelirleri İçindeki Payı (%)

Yıllar	Çevre Temizlik Vergisi (1)	Mahalli İdarelerin Bütçe Gelirleri (2)	1:2
2014	361.832	87.170.755	0,44
2015	395.308	97.706.380	0,40
2016	474.752	109.374.491	0,43
2017	465.615	133.766.501	0,34
2018	541.695	157.938.576	0,34

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Muhasebat Genel Müdürlüğü'ndeki verilerden hareketle tarafımızdan oluşturulmuştur.

4.3. Çevre Temizlik Vergisinin Mahalli İdarelerin Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

Tablo 9'a göre, Çevre Temizlik Vergisinin mahalli idarelerin vergi gelirleri içindeki payı 2014-2017 yılları arasında ortalama %3,72 iken, 2018 yılında %4,42 olarak gerçekleşmiştir. Bunun temel nedeni, 2018 yılında 2018/4 nolu Vergi Sirkülerinde konutlara ait olan Çevre Temizlik Vergisi su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle metreküp başına 3 kuruş artırılarak (2017 ve 2016 yıllarında bu artış sadece 1 kuruş) büyükşehir belediyelerinde 32 kuruş, diğer belediyelerde 24 kuruş olarak hesaplanmasıdır.

Tablo 9. Çevre Temizlik Vergisinin Mahalli İdarelerin Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

Yıllar	Çevre Temizlik Vergisi (1)	Mahalli İdarelerin Vergi Gelirleri (2)	1:2
2014	361.832	9.291.679	3,89
2015	395.308	10.852.895	3,64
2016	474.752	12.243.842	3,87
2017	465.615	13.327.799	3,49
2018	541.695	12.248.842	4,42

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Muhasebat Genel Müdürlüğü'ndeki verilerden hareketle tarafımızdan oluşturulmuştur.

4.4. Çevre Temizlik Vergisinin Genel Yönetim Bütçe Gelirleri İçindeki Payı (%)

Çevre Temizlik Vergisinin genel yönetim bütçe gelirleri içindeki payı 2014-2018 yılları arasında fazla değişiklik göstermeden ortalama %0,051 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 10. Çevre Temizlik Vergisinin Genel Yönetim Bütçe Gelirleri İçindeki Payı (%)

Yıllar	Çevre Temizlik Vergisi (1)	Genel Yönetim Toplam Gelirler (2)	1:2
2014	361.832	652.111.132	0,055
2015	395.308	747.097.175	0,052
2016	474.752	859.621.908	0,055
2017	465.615	937.790.023	0,049
2018	541.695	1.118.965.017	0,048

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Muhasebat Genel Müdürlüğü’ndeki verilerden hareketle tarafımızdan oluşturulmuştur.

4.5. Çevre Temizlik Vergisinin Genel Yönetim Bütçesi Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

2018 yılı içerisinde genel yönetim bütçesi toplam vergi gelirleri 636.651.069.000 TL olduğu görülmektedir. Çevre Temizlik Vergisi ise, aynı yılda 541.695.000 TL olarak toplam vergi gelirlerinin %0,085’ini oluşturmaktadır. Dolayısıyla Çevre Temizlik Vergisinden elde edilen gelirlerin çok düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 11. Çevre Temizlik Vergisinin Genel Yönetim Bütçesi Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

Yıllar	Çevre Temizlik Vergisi (1)	Genel Yönetim Vergi Gelirleri (2)	1:2
2014	361.832	362.175.100	0,099
2015	395.308	416.094.393	0,095
2016	474.752	471.729.227	0,100
2017	465.615	550.397.373	0,084
2018	541.695	636.651.069	0,085

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Muhasebat Genel Müdürlüğü’ndeki verilerden hareketle tarafımızdan oluşturulmuştur.

Sonuç

Dünyada çevre kirliliğini azaltmak amacıyla çeşitli araçlar kullanılmıştır. Çevre Temizlik Vergisi bu araçlar içerisinde yer almaktadır. *Kirleten öder* ilkesinden yola çıkarak oluşturulan Çevre Temizlik Vergisi gelirleri özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde giderek yükselmektedir. Türkiye’de uygulanan tarifeye bakıldığında, Çevre Temizlik Vergisinin bireyi ve işyerlerini katı atık yönetimine katması sınırlı kalmaktadır. Etkin bir katı atık yönetimi ancak, yerleşmiş bir gönüllülük ve sorumluluk anlayışı ile mümkündür.

Türkiye’de belediyelerde atık yönetimi finansmanını karşılamak amacıyla Belediye Gelirler Kanunu’na konmuş olan Çevre Temizlik Vergisi, bu maliyetlerin çok azını karşılayabilmektedir. Bu verginin çevreyi koruma etkisinin az olduğu ve maktu tarifenin görece az olması nedeniyle mali araç olma özelliğinin kısıtlı olduğu söylenebilir. Türkiye’de Çevre Temizlik Vergisi mali olmayan nedenlerle yani çevresel zararın azaltılması için alınmaktadır.

Türkiye’de Çevre Temizlik Vergisinin ele alınan yıllar itibariyle GSYH’daki payının en fazla %0,182 olduğu gözlemlenmiştir. Çevre Temizlik Vergisinin 2018 yılında 541.695.000 TL olarak, mahalli idare toplam bütçe gelirlerinin %0.34’ünü, genel yönetim bütçe gelirlerinin %0,051’ini oluşturmaktadır. Aynı yıl içerisinde Çevre Temizlik Vergisinin toplam vergi gelirlerinden aldığı pay ise, %0,085 oranla çok düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

Çevre Temizlik Vergisi gelirlerinin, çevre temizliği gayesi dışında kullanılmayacağı öngörülmesine rağmen uygulamada bu kurala riayet edilmediği görülmektedir. Bunun en önemli nedeni belediye gelirlerindeki yetersizliktir. Dolayısıyla katı atık yönetiminin başarısı için üretici, tüketici ve kamu arasında iletişimin sağlanması gereklidir. Ülkeler için uygun katı atık yönetim stratejilerinin belirlenmesinden ziyade uygulanabilirliğinin sağlanması önemlidir. Katı atık konusunda halkın bilinçlendirilmesi çalışmalarına önem verilmelidir.

Kaynakça

- Çelikkaya, A. (2011). Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Çevre Vergisi Reformları ve Türkiye’deki Durumun Değerlendirilmesi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 2, s. 97- 120.
- Çörtoğlu, S. (1995). Kirleten Öder İlkesi ve Ekolojik Zarar Kavramı, *Yeni Türkiye*, C:1, s. 347- 352.
- Ertürk, M.C. (2010). *Evsel Katı Atık Yönetiminde Gelire Bağlı Finansman Modeli Önerisi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Görmez, K. (2007). *Çevre Sorunları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Keleş, R., Çoban, A. & Hamamcı C. (2009). *Çevre Politikası*. Ankara: İmge Yayıncılık.
- Kosonen, K. (2012). “*Regressivity of Environmental Taxation: Myth or Reality?*”, EU Taxation Papers, Working Paper N.32-2012. Erişim:http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_32_en.pdf, Erişim tarihi:11.11.2019.
- Kovancılar, B. (2000). *Çevre Kirliliğinin Kontrolünde Standartlara Alternatif Olarak Vergileme ve Çevresel Vergi Afları*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Yayın No: 13.
- Legg, D., Zoboli, R., Bleischwitz, R., Skovgaard, M., Herczeg M. ve Henry Leveson-Gower, (2006). *Economic Instruments To Promote Material Resources Efficiency*, ETC/RWM Working Paper 2006/1, Copenhagen.
- OECD, (2006). *The Political Economy of Environmentally Related Taxes*, OECD Publishing.
- Özdemir, B. (2009). Küresel Kirlenme Sürdürülebilir Ekonomik Büyüme ve Çevre Vergileri, *Maliye Dergisi*, Sayı: 156, Ocak-Haziran, s. 1- 36.
- Sayıştay. (2007). *Türkiye’de Atık Yönetimi, Ulusal Düzenlemeler ve Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi*. Ankara.
- Steiner, M. ve Wiegel U. (2009). *Katı Atık Yönetimi- Atık Yönetiminin Temellerine Yönelik Rehber Kitap, Birinci Baskı*, Efil Yayınevi.
- Şahin, Y. (1999). Türk Vergi Sisteminin ‘Çevresel Vergiler’ Açısından Değerlendirilmesi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Ekim, s. 130- 133.

- Tanrıvermiş, H. (1997). Çevre Kirliliğinin Vergilendirilmesi: İlkeler, Uygulamaları ve Türkiye Açısından Genel Değerlendirme, *Ekonomik Yaklaşım*, Cilt:8, Sayı:27, Kış, s. 303- 328.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, *Muhasebat Genel Müdürlüğü*, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 Genel Yönetim ve Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri.
- Turgut, N. (1995). Kirleten Öder İlkesi ve Çevre Hukuku, *44 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, s. 607-654.
- Withana, S. Brink, P.T. Illes, A. Nanni, S. Watkins, E. (2014). Environmental Tax Reform in Europe: Opportunities For The Future, Final Report, Institute for European Environmental Policy, Government of the Netherlands.
- Yüksel, C. (2006). *Dışsallıklarda Kamusal Çözümler: Türkiye Uygulaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- 51 seri no.lu Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği 4. Madde. (2018). T.C. *Resmî Gazete* (30642. 3. Mükerrer Sayı. 31 Aralık 2018).
- 51 seri no.lu Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği 5. Madde. (2018). T.C. *Resmî Gazete* (30642. 3. Mükerrer Sayı. 31 Aralık 2018).
- 2005/9817 Sayılı *Bakanlar Kurulu Kararı*.
- 2018/4 Nolu *Vergi Sirküleri*, 2018 Yılında Uygulanacak Çevre Temizlik Vergisi Tutarları.
- 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu. (1981). T.C. *Resmî Gazete* (17354, 26 Mayıs 1981).
- 9817 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve Kararnamenin Eki Karar. *T.C. Resmî Gazete* (26035, 13 Aralık 2005).

---

¹ Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, Norveç, İsveç, İsviçre ve İngiltere'nin 1994-2003 yılları arası toplanan çevreye yönelik toplam gelirler içinde atık vergi gelirlerinin yüzdelik payı.